

ТЕЛЕВИЗИОННО ОТРАЗЯВАНЕ НА ОЛИМПИЙСКИТЕ ИГРИ – ЗАРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ (1936–1964)

Василена Матакева

Национална спортна академия „Васил Левски“, докторант

ORCID 

Vasilena Matakeva - <https://orcid.org/0000-0002-7278-863X>

РЕЗЮМЕ

Къде и кога се събират олимпийските игри и телевизията? Какви са техните взаимовръзки и до каква степен са зависими едни от други? Проучването е на база анализ на архивни и научни данни, свързани с телевизионното отразяване на олимпийски игри. Методиката за реализирането му включва проучване на литературни източници и исторически анализ от първите съвременни Олимпийски игри през 1896 г. до навлизането на сателитните комуникации при телевизионното отразяване на ОИ през 1964 г. Резултатите от изследването доказват, че телевизията дебютира в ОИ в Берлин през 1936 г. като експеримент за доказване на пропагандна мощ от нацистка Германия, с времето се превръща в задължителна и абсолютно незаменима в отразяването на най-големия спортен форум.

Ключови думи: телевизия, сателити, медийно отразяване, периодизация

TELEVISION COVERAGE OF THE OLYMPIC GAMES - ORIGIN AND DEVELOPMENT (1936-1964)

Vasilena Matakeva, PhD student

NSA "Vassil Levski"

ABSTRACT

Where and when the Olympic Games and Television meet? What are their interconnections and to what extent are they dependent on each other? The study is based on analysis of archival and scientific data, related to the television coverage of the Olympic Games. The methodology for its implementation includes literary sources and historical analysis from the first modern Olympic Games in 1896 to the introduction of satellite communications in the Olympics in 1964. The results of this study proves that television debuted at the Olympic Games in Berlin in 1936, as an experiment to prove the propaganda power of Nazi Germany, over time becomes mandatory and indispensable in the coverage of the largest sports forum.

Keywords: television, satellites, media coverage, periodization

ВЪВЕДЕНИЕ

Спортът като феномен е привлекателен за хората и като участници, и като зрители на спортни събития още от времето на Античността. Състезателният елемент, високата емоционалност и естетичният характер привличат зрителския интерес. Това е и в основата на интереса от страна на медиите, в частност на телевизията, за отразяването на

спор-тни събития от различен мащаб, като най-мащабното и значимото е провеждането на Олимпийските игри.

Къде и кога се срещат олимпийските игри и телевизията? Колко важно и нужно е тяхното сътрудничество и колко взаимозависими са спортът в най-големия му световен форум и продуктът, който медиите произвеждат. Днес олимпийските игри са това, което са, благодарение на медиите, и то предимно електронните – телевизията и в последните години световната мрежа интернет. От семплите и малобройни фотографии по време на първите съвременни игри до зашеметяващите 40 милиона зрители пред екраните в Лондон 2012 г.

МЕТОДИКА

Целта на настоящото изследване е да се проучат, анализират и систематизират архивни и научни документални източници, свързани с телевизионното отразяване на Олимпийските игри.

За реализирането на целта на изследването е приложена комплексна методика, която включва:

- проучване и анализ на литературни източници;
- исторически анализ.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЯ

Редица автори разглеждат връзката и партньорството между медиите и олимпийските игри. Според John Slater (1998) могат да се обособят условно четири периода, а ние може да добавим пети:

- Първи период: 1896 – 1932 г.;
- Втори период: 1936 – 1964 г.;
- Трети период: 1968 – 1988 г.;
- Четвърти период: 1992 – 2008 г.;
- Пети период: от 2008 г. до днес.

John Slater (1998) нарича първия период *Pre-Television*, или това е времето от възраждането на олимпийското движение до 1932 г. Това, ново за времето си движение има нужда от обществена осведоменост, внимание и подкрепа. Това се постига чрез отразяване на реализираните дейности в средствата за масова информация – по това време това са вестниците и списанията. Кубертен и неговите сподвижници се надяват, че медиите ще разпространяват и популяризират посланията на Олимпизма. Олимпийското движение има нужда от медийната подкрепа. В същото време самите медии имат нужда от актуални събития, които могат да бъдат представени по атрактивен начин, за да заинтригуват читателите си.

Вторият период е наречен „*Телевизията преди сателитите*“ (1936–1964). Характерно за това време е, че олимпийското движение не разполага с достатъчен финансов ресурс и неговите ръководители се обръщат към телевизията с цел осигуряване на приходи. Интересът е взаимен. Телевизията плаща такси за правото да излъчва Игрите с единствената цел – да привлече повече телевизионни зрители. Увеличената гледаемост увеличава и приходите на телевизията. Датата е 1 август 1936 г. С нея започват „телевизионната ера на спорта“ и олимпийското телевизионно излъчване, което не трае дълго поради началото на Втората световна война и отмяната по тази причина на Игрите през 1940 и 1944 г. Това се явява пречка пред развитието на телевизията в олимпийски контекст.

Третият период, според Слатер, е „*Сателитната телевизия преди интернет*“ – 1968–1988 г. В началото на 60-те години на миналия век се появяват сателитните комуникационни спътници и това се явява повратна точка в отношенията между олимпийското движение и телевизията. Именно тази връзка прави и голямата трансформация на Игрите. Усъвършенстваните сателитни връзки позволяват телевизионно излъчване през океана и по този начин се разширява разпространението на Игрите в реално време по целия свят (Wenn, 1995; Downing, 1996; Slater, 1998).

Четвъртият период се характеризира с *пълна телевизионна доминация*, така е и наречен от Слатер (Slater, 1998).

Петият период започва с производството на тв сигнала във висока резолюция. 91 канала в Пекин се излъчват в HD и 5.1 съраунд звук. Супер слоу моушън камерите вече снимат 5000 кадъра в секунда. Периодът е свързан с интернет стриймването и така нареченото VOD (video on demand / видео при поискване). Съдържанието на олимпийските игри е достъпно по всяко време на всяко устройство.

Популярността на олимпийските игри и тяхната позиция в съвременния свят се дължат до голяма степен на технологичния напредък на телевизията. Телевизията е тази, която произвежда спомените и ни вдъхновява да участваме, макар и като зрители, в този грандиозен спектакъл. Макар и първите олимпийски игри да предхождат значително във времето първото телевизионно излъчване, спокойно можем да кажем, че съвременните олимпийски игри са създадени от медиите. Сега телевизията и олимпийските игри са неразривно свързани. Те са създадени един за друг и се възползват максимално от възможностите си.

Но как започва всичко? Повечето от сегашните медии не са съществували по време на Игрите на първата Олимпиада, Атина, 1896 (Таблица 1). Радиото и телевизията са далечна мечта. Няма заснето движещо се изображение от мястото на провеждането на

Игрите, а кадрите от 1896 г., които светът познава, са дело на възстановка, направена 10 години по-късно.

Таблица 2. *Хронология на медийното отразяване на Летните олимпийски игри (1896–1964)*

ОИ	Град домакин	Континент	Медия
1896 – I летни олимпийски игри	Атина	Европа	Вестници и списания
1900 – II летни олимпийски игри	Париж	Европа	Вестници и списания; Кино
1904 – III летни олимпийски игри	Сейнт Луис	САЩ	Вестници и списания
1908 – IV летни олимпийски игри	Лондон	Европа	Вестници и списания
1912 – V летни олимпийски игри	Стокхолм	Европа	Вестници и списания
1916 – отменени	-	-	-
1920 – VII летни олимпийски игри	Антверпен	Европа	Вестници и списания
1924 – VIII летни олимпийски игри	Париж	Европа	Вестници и списания
1928 – IX летни олимпийски игри	Амстердам	Европа	Вестници и списания; Радио – за печатните медии
1932 – X летни олимпийски игри	Лос Анджелис	САЩ	Вестници и списания
1936 – XI летни олимпийски игри	Берлин	Европа	Вестници и списания; Радио; ТЕЛЕВИЗИЯ
1940 – отменени	-	-	-
1944 – отменени	-	-	-
1948 – XIV летни олимпийски игри	Лондон	Европа	Вестници и списания; Радио; ТЕЛЕВИЗИЯ
1952 – XV летни олимпийски игри	Хелзинки	Европа	Вестници и списания; Радио; филмови хроники
1956 – XVI летни олимпийски игри	Мелбърн	Австралия	Вестници и списания; Радио; ТЕЛЕВИЗИЯ
1960 – XVII летни олимпийски игри	Рим	Европа	Вестници и списания; Радио; ТЕЛЕВИЗИЯ; видеозаснемане
1964 – XVIII летни олимпийски игри	Токио	Азия	Сателитна телевизия

Следват години, в които първо радиото бавно си проправя път на олимпийските игри – през 1928 г. на Зимните олимпийски игри в Сейнт Мориц, Швейцария. Излъчва се церемонията по откриването на Игрите по Радио Берн (Fischer, 1979). С това се поставя началото на радиоизлъчването на ОИ, което обаче не трае дълго. Още същата година, за Игрите в Амстердам, радиото е лишено от отразяването им поради силното противопоставяне на печатните медии, които по онова време са имали сериозно влияние. Поради тази причина е взето решение резултатите от състезанията да не бъдат предавани по радиото, а радиосигналът да обслужва само печатните медии (Fischer, 1979; Marwat et al., 2014).

Телевизията се появява като дебют в Берлин през 1936 г. Германската олимпиада е първото спортно събитие, от което се излъчва пряко телевизионна картина. Именно тогава, на 1 август, се ражда олимпийската телевизия. Игрите на XI Олимпиада са превърнати от

нацисткото правителство в пропаганден инструмент. Идеята е да се подчертае технологичният напредък на Германия. За тази цел се адаптират вече създадените от руския инженер Владимир Зворикин и Филко Фарнсуърт (Philco Farnsworth) камери. Зворикин е създателят на приемо-предавателната телевизионна система, а през 1929 г. създава кинескопа, който е част от всички телевизионни апарати (britannica.com; Rajchman, 2006). Телевизионното излъчване се реализира съвместно с Германските пощи и фирмите Телефункен и Фернзех. Камерата Фарнсуърт на Фернзех работи само на олимпийския стадион, като с нея борави екип от 6 души и за 16-те дни произвежда 100 часа картина, включена в 15 излъчвания от общо 19 часа. Иконоскопът на Телефункен е на стадиона, с него оперира екип от трима души и прави 24 включвания за общо 29 часа. Иконоскопът на Германските пощи работи на плувния басейн и за 10 дни произвежда 60 часа картина, използвана в 26 включвания с обща продължителност 24 часа. Общо трите камери правят приблизително 20 милиона кадъра, от които са излъчени около 1/3 (Official Report, 1936).

Берлинската олимпиада оставя следа и с един от най-впечатляващите спортни документални филми в света, режисиран от Лени Рифенщал. Движещи се кадри и монтаж на каданс създават изключително въздействие. Филмът има голямо влияние върху по-нататъшното заснемане на спортни събития.

По време на ОИ в Берлин са положени и принципите на технологията на медийното отразяване на олимпийските игри, които са в основата на цялостната организация и до днес. Организаторите поемат предаването на информационния поток, а журналистите получават базовата информация, върху която развиват своите тези и коментари. Определени са отговорници за всеки един от 19-те спорта, които са в помощ на представителите на медиите. Те събират и пренасят информацията до главния пресцентър (Official report, 1937, vol. 1). Този принцип на работа се използва и до днес, разбира се, паралелно интегриран и адекватен към бързо променящата се технология в новите възможности.

След Втората световна война, през 1948 г., олимпийските игри се завръщат на световната сцена. Телевизионното отразяване на ОИ е с начало преди войната, но след нейното приключване започва възходът в развитието на телевизията. Тогава, на Игрите в Лондон, също присъства телевизията с излъчване по телевизионните екрани само в Англия. Няма международно покритие на телевизионното предаване на състезанията по олимпийските терени (Ricconi, 1998). За първи път избрани спортни състезания се излъчват с повече от една камера. Зрителите са в скромен обсег до 50 мили извън Лондон. Броят им обаче е епичен за революционното чудо на техниката – 500 хиляди са гледали показаните 64 часа телевизионна програма. Коментарите на състезанията се записват на

плоча, за да бъдат излъчени и слушани в останалата част на света. Иновациите, които британската радио-телевизионна компания използва, остават в историята благодарение на хрониките. В тях са показани двете подвижни радио-телевизионни станции, които излъчват състезанията по лека атлетика и плуване. Поставя се началото на външните телевизионни предавания и на икономическите ползи от телевизионното отразяване на Игрите. Британската телевизия BBC заплаща 1500 паунда за излъчването на олимпийските спортни събития (Moragas, Rivenburgh, Larson, 1995).

Развитието продължава и през следващия олимпийски цикъл – на Игрите в Хелзинки се използва магнитна лента за запис, но няма осигурено телевизионно покритие от състезанията. Случващото се на спортните терени се записва и картината е използвана единствено във филмовите хроники. По това време Финландия не предлага обществена телевизионна услуга. Организационният комитет на Игрите е в преговори с телевизия NBC, които са безрезултатни и тези Игри не се излъчват по телевизията (Llinés, Moreno, 1998).

Преди Игрите в Мелбърн, 1956 г., Международният олимпийски комитет започва активно да си взаимодейства с телевизиите в опит да продаде правата за излъчване. Това е едно свидетелство за развитието на световната икономика, но и за комерсиализацията на спорта и олимпийските игри. Разгаря се спор между медиите и организаторите на ОИ относно това дали Игрите представляват новинарско събитие, за отразяването на което не следва да се заплаща, или Игрите са развлекателно мероприятие (Historical Dictionary, 132). Медиите бойкотират Игрите и възроптават срещу т.нар. телевизионен монопол (New York Times, 1956, col. 4). ОИ в Мелбърн са повратна точка, след която те губят облика си на новинарско медийно събитие и заплащаните суми за правата на излъчване започват да растат, понякога лишени от икономическата логика на свободния пазар (New York Times, 1956, col. 2). Така се регламентират отношенията – МОК, организационен комитет, телевизионните оператори. Полагат се основите и на бъдещата финансова стабилност на международната организация чрез акумулиране на сигурни приходи от продажбата на телевизионни права. В резултат на отказа на Европа и Америка да платят за Игрите в Мелбърн те са предавани само в Австралия. Заради тях се появява и телевизията на Зеления континент. Каналите в Сидни и Мелбърн започват да излъчват едва две седмици преди началото на Игрите и получават правото да заснемат олимпиадата.

Първите зимни ОИ, предавани по телевизията, са тези в Кортина д'Ампецо през 1956 г. Тогава, по време на церемонията на откриването, последният факлоносец на олимпийския огън се спъва в телевизионния кабел и пада на стадиона (Olympic marketing fact and file, 2021 edition) и това е излъчено по телевизията.

За излъчването на Летните олимпийски игри в Рим (1960) проявяват интерес над 100 компании. Сътрудничеството по оста МОК – Организационен комитет започва според предварителните планове. Правата за САЩ са купени от CBS за 349 000 долара. От тази телевизия се използва и иновативен метод за пренос на картината – видеокасата и реактивен самолет (Michalak, 1960). Характерно за тези Игри е, че там е реализирано първото голямо, глобално телевизионно излъчване. Местният телевизионен оператор RAI, който е и първата домакинска излъчваща телевизия (Host Broadcaster), предлага по 6 часа ефир на ден – 11 ПТС, 40 камери и 11 записващи магнетофона произвеждат 120 часа ефир. Игрите в Рим са излъчени пряко в 18 европейски страни. Състезанията пристигат на запис в САЩ, Канада и Япония. Повече от 300 милиона зрители гледат Игрите по целия свят (Official Report, 1960; History of Olympic Broadcasting). Технологичното развитие продължава и след Рим.

През 60-те години на миналия век се разработва и въвежда сателитната технология. С това се поставя началото на нова ера в телевизионното отразяване на различни събития, включително и на телевизионното отразяване на олимпийските игри. Благодарение на тази нова за времето си технология се разширява телевизионното покритие. Първият изстрелян в орбита изкуствен спътник е през 1957 г. от Русия, последвана от САЩ следващата година. Тези сателити изпълняват различни функции – за развлечение, отбрана, изследвания, но и в сферата на отразяването на спортни събития (Marwat et al., 2014).

За Игрите в Токио се предвижда въвеждането и използването на спътниковата технология и с това се поставя началото на третия период според класификацията на Slater (1998). Спортните прояви от японската столица са излъчвани в 45 държави по света, разпространени от общо 104 телевизионни медии (Olympic Official Report, 1964). Японската телевизия NHK поема организацията и заснемането на състезанията – 16 от 19 спорта в Токио се излъчват на живо. Използват се 84 камери, 6 от тях за първи път цветни. Японците поставят и началото на преките предавания на маратона. По цялото трасе са разположени камери, такава има и в хеликоптер, както и върху кола, която се движи пред водачите. За първи път в Токио е използвано забавеното повторение, както и слушалките с микрофон. Произведени са повече от 10 хиляди часа картина (Olympic Official Report, 1964). Въвеждането на сателитите в телевизионното отразяване поставя началото и на следващия период от развитието на телевизионното предаване на ОИ, като те станаха достъпни за хората от целия свят. Това е период на технологично развитие, който променя начина на отразяване на ОИ. Американският спътник Syncom3, разположен над Тихия океан, осигурява възможност за отразяване на спортните състезания в реално време. Информацията се

записва на касети от CBS и картината се изпраща до Канада посредством сателитния сигнал. Преносът на данни до Европа е по-дълъг – до Монреал през Лос Анджелис, прави се запис на касети в Канада и се превозва по въздух до Германия (Хамбург), откъдето стартира излъчването по европейските телевизии (History of Olympic Broadcasting; Ricconi, 1998). Японското телевизионно излъчване на ОИ е пионер и по отношение въвеждането на цветната картина, но само на територията на страната – домакин на Игрите. С цветна картина е било излъчването на официалните церемонии по откриването и закриването на Игрите, както и на излъчването на състезанията по борба, джудо, волейбол и гимнастика. Това е станало възможно чрез заснемането на събитията с 6 цветни камери (www.obs.tv). Общо за излъчването на ОИ са генерирани 10 422 ч телевизионна картина, като 910 ч са преките предавания. В рамките на 32 часа, 26 минути и 45 секунди общо за Европа, САЩ и Канада е било времето за излъчване на сателитната система за пренос на картина. За времето си телевизионното отразяване на ОИ в Токио е било събитие на изключително високо технологично ниво. Утвърждава се мнението, че това е сложна дейност и се изисква прецизно планиране и организация (Klatell, Marcus, 1988).

Таблица 3. Телевизия – домакин на Олимпийски игри след Втората световна война (по Llinés, Moreno, 1998)

ОИ	Град домакин	Държава	Телевизия домакин
1948 – XIV летни олимпийски игри	Лондон	Великобритания	BBC
1952 – XV летни олимпийски игри	Хелзинки	Финландия	FBC Radio
1956 – XVI летни олимпийски игри	Мелбърн	Австралия	AUBC Radio
1960 – XVII летни олимпийски игри	Рим	Италия	RAI
1964 – XVIII летни олимпийски игри	Токио	Япония	NHK

Таблица 4. Телевизия – домакин на Зимни олимпийски игри след Втората световна война (по Llinés, Moreno, 1998)

ОИ	Град домакин	Държава	Телевизия домакин
1952	Осло	Норвегия	NRK Radio
1956	Кортина д'Ампецо	Италия	RAI
1960	Скуо Вали	САЩ	CBS
1964	Инсбрук	Австрия	ORF

През миналия век телевизионното излъчване на олимпийските игри е било и „публично представяне на иновациите“. Връзката между иновациите в телевизията и ОИ е на:

- ✓ Игрите в Берлин (1936) – експериментална демонстрация на нови технологии;

- ✓ Игрите в Рим (1960) – за пръв път се осъществява непрекъснато излъчване на живо на ОИ;
- ✓ Игрите в Токио (1964) – за пръв път се осъществява сателитно излъчване, което се явява стъпка за глобализацията на олимпийските игри. Реализират се и първите цветни телевизионни сигнали (Llinés, Moreno, 1998).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализът на литературните източници, архивните материали и другите исторически извори ни дава основание да заключим, че телевизията, въведена като експеримент за доказване на мощ и пропаганда в нацистка Германия на Олимпийските игри в Берлин през 1936 г., става все по-необходима през годините. След Втората световна война за обществото и медиите отразяването на ОИ е важно. Развитието както на самите Игри, така и на телевизионните технологии след Олимпийските игри в Токио през 1964 г. е забележително.

ЛИТЕРАТУРА

- “Olympic Unit Planned,” *New York Times*, 28 September 1956, p. 37, col. 2.
- Davies, E. (1996). “Rome 1960,” in: Findling, J. and Pelle, K. (eds.). *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*. Greenwood Press: London, p. 123, 132.
- Downing, T. (1996). “A Historical Perspective”, *Olympic Message* 26 (1), Jan/Feb/Mar 1996, 28.
- Findling, J. and Pelle, K. (eds.) (1996). *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*. Greenwood Press: London.
- Fischer, Heinz-Dietrich. (1979). “From Cooperation to Quasi-Congruency Interdependencies between the Olympic Games and Television,” In: Heinz-Dietrich Fischer and Stefan Reinhard Melnik (eds.), *Entertainment: A Cross-Cultural Examination*. New York: Hastings House.
- Jobling, I. (1996). “Melbourne 1956,” in: Findling, J. and Pelle, K. (eds.). *Historical Dictionary of the Modern Olympic Movement*. Greenwood Press: London, p. 123.
- Klatell, A., Marcus, N. (1988). *Sports for Sale: Television, Money, and the Fans*, New York Oxford University Press.
- Llinés, M., Moreno, A. (1998). The History of Radio and Television coverage of the Olympic Games. In: *Television in the Olympic Games. The New Era. Lausanne*, pp. 15-40.

Marwat, M., Waseem, M., Khattak, H., Abbas, A., Bi, I. (2014). Mass Media and Promotion of Sport (Historical Perspectives). *Asian Journal of Social Sciences & Humanities* Vol. 3(3).

Michalak, J. (1960). "Jet-Propelled Sports Events," *New York Times*, 21 August 1960

Moragas, M., Rivenburgh, N., Larson, J. (1995). *Television in the Olympics*. John Libbey & Company Ltd., London.

Olympic Official Report Tokio (1964), Volume One.

Rajchman, J. (2006). Vladimir Kosma Zworykin. July 30, 1889—July 29, 1982. In *Biographical Memoirs: Volume 88* (2006). Pp. 368-388; The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; *The National Academies Press*.

Ricconi, A. (1998). The Witnesses of the early Days of Olympic Television. In: *Television in the Olympic Games. The New Era. Lausanne*, pp. 61-69.

Slater, J. (1998). Changing Partners: The Relationship Between the Mass Media and the Olympic Games. In: *Global and cultural critique: Problematizing the Olympic Games: fourth International Symposium for Olympic Research*. London, Ont.: Centre for Olympic Studies, University of Western Ontario, pp. 49-68.

The Games Of The Xvii Olympiad Rome, 1960: *The Official Report Of The Organizing Committee*/Ed. By The Organizing Committee For The Games Of The XVII Olympiad.

Wenn, S. (1995). "Growing Pains: The Olympic Movement and Television, 1966-1972," *Olympika: The International Journal of Olympic Studies* 4 (1995), 5.

XI Olympic Games, Berlin, 1936: *Official report*, Berlin, 1937, vol.1.

XI Olympic Games, Berlin, 1936: *Official Report*, Berlin, 1937, vol.2.

<https://www.britannica.com>

<https://www.obs.tv>

Автор за кореспонденция:

Василена Матакева

докторант

Национална спортна академия „Васил Левски“,

e-mail: v_matakeva@yahoo.com